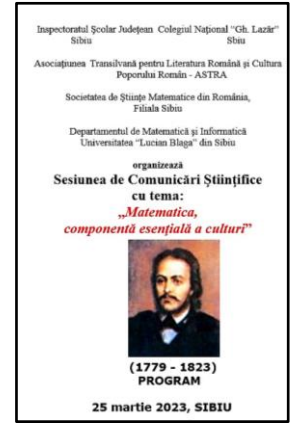


GHEORGHE LAZĂR – DASCĂLUL POPORULUI ROMÂN

Colegiul Național „Gheorghe Lazăr” din Sibiu a marcat sâmbătă, 24-26 martie, împlinirea a două sute de ani de la trecerea în neființă a patronului spiritual al școlii noastre prin activități menite să aducă în atenția noastră importanța studiului, a cercetării și a învățării permanente în formarea unei personalități care să aibe, în timp, impact asupra societății din care provine:



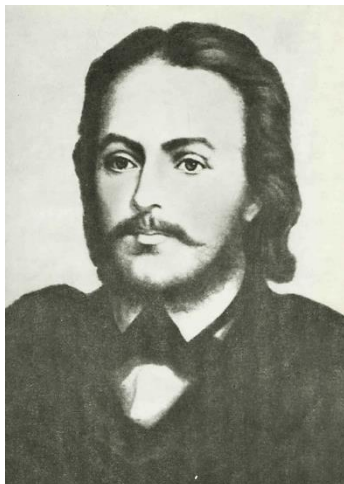
Concursul Interjudețean de matematică „Gheorghe Lazăr”, ediția a XXI-a.

Au participat la concurs 142 de elevi din județele Sibiu, Mureș, Suceava, Cluj-Napoca, Brașov, Alba și Vâlcea.

Sesiunea de Comunicări Științifice cu tema: „Matematica, componentă esențială a culturii” a fost dedicată cadrelor didactice și a inclus prezentări cu probleme de matematică, dar și materiale care au pus în lumină formarea, activitatea științifică și social-politică a lui Gheorghe Lazăr.

Prezentări:

- „*Gheorghe Lazăr-deschizătorul drumului în cultura matematică românească*” - prof. univ. dr. Dumitru Acu
- „*Asupra unei probleme de concurs*” – prof. Radu Bujor Alin Pop
- „*Gheorghe Lazăr- dascălul poporului român*” - prof. Nicolae Suciu





GHEORGHE LAZĂR – DASCĂLUL POPORULUI ROMÂN

Gheorghe Lazăr a fost un pedagog, teolog, traducător și inginer român. Este considerat fondatorul învățământului în limba națională din România modernă.

Pe vremuri în care pe meleagurile carpato-danubiene în școli se studia doar în slavonă sau greacă, româna fiind considerată nevrednică de a fi limbă de studiu și de predare, acest înaintaș al nostru s-a luptat aprig ca românii să poată învăța... în limba română.

Elev în Avrig

Gheorghe Lazăr s-a născut la 5 iunie 1779/9 ianuarie 1782 în Avrig. Părinții, Gheorghe și Mărie Lăzăroaie, țărani înstăriți, voiau ca fiul lor să devină preot în sat, așa cum doreau mulți săteni din acea vreme. La 9 ani a început Școala primară în Avrig, avându-l ca dascăl pe Ioan Barac cu care a păstrat legătura mulți ani. Fiind un elev eminent, învățătorul și preotul din sat, Ioan Racotă, îl îndeamnă să continue învățătura.

În articolul Gheorghe Lazăr, publicat în Curierul românesc (1839), Ion Heliade Rădulescu scria: „Gheorghe Lazăr s-a născut într-un sat, Avrig, lângă Sibiu, pe moșia lui Brucăntal. Luat de mic în casa acestui magnat al Ungariei, s-a crescut cu îngrijire de către acest nobil, care a știut în multe chipuri a întrebuița bine averile sale.” Mai târziu povestea s-a dovedit o legendă romantică. Studiind documentele, personalități ale culturii românești, printre care Avram Sădean în 1914, Ioan Lupaș în 1915, Onisifor Ghibu în 1916, Traian Lalescu în 1919, au demonstrat că studiile au fost plătite cu bani românești, ai familiei sale la început și apoi din fondul sidoxial al Bisericii Ortodoxe.

Piarist în Cluj și Sibiu

Continuă studiile la Gimnaziul Piaristilor din Cluj (parțial în Sibiu aproape doi ani, între 1801 și 1802). A fost un elev eminent, fiind selectat pentru a deveni propovăduitor al catolicismului. În gimnaziul superior și-a îndreptat atenția în special asupra filozofiei și dreptului.

Pentru a se întreține a dat lecții particulare fiului lui Khun Gyulay, intelectual care posedă o bibliotecă bogată, la care Lazăr a avut acces. S-a întâlnit și cu alți

intelectuali ai vremii printre care Samuel Crișianul, profesor de logică.

După absolvirea gimnaziului în 1806, a primit o bursă anuală de 200 florini și a plecat la Viena pentru a studia teologia cu cei mai renumiți profesori.

Student la Viena

Spiritul său analitic l-a îndepărtat de școala religioasă rigidă și l-a îndreptat spre studiul laic al filozofiei, istoriei, dreptului, pedagogiei, literaturii, matematicii, ingineriei, științelor militare și medicinei. În perioada 1806-1809, când Austria a fost ocupată de armatele lui Napoleon I, a lucrat ca topograf alături de alți studenți concentrați. Cunoștințele și experiența dobândite atunci i-au fost de mare folos mai târziu pentru a-și câștiga existența, iar mai apoi la pregătirea topografilor din Țara Românească.

În perioada în care a studiat la Viena, a tradus o serie de lucrări teologice, morale și pedagogice, care, din păcate, s-au pierdut. A publicat mai multe articole cu caracter pedagogic în care își expune concepțiile sale privind cugetarea liberă și admirația pentru valorile enciclopedice, pentru concepțiile democratice. Această schimbare de atitudine i-a determinat pe susținătorii săi din Consistoriul din Sibiu să nu-i mai acorde încrederea pentru a ocupa un post de preot.

Profesor și inginer

După absolvirea studiilor, s-a întors în Transilvania, la Sibiu. Aici a fost hirotonisit arhidiacon și a funcționat în perioada 1811-1815 ca profesor de teologie la Școala teologică ortodoxă. În anul 1815 a candidat la funcția de episcop al Episcopiei Aradului, dar mitropolitul Ștefan Stratimirovici s-a opus numirii sale.

Activitatea sa în cadrul Școlii teologice ortodoxe a constat, printre altele, în traducerea în limba română a unor lucrări cu caracter pedagogic și chiar a unui manual de pedagogie. Aceste preocupări nu au fost apreciate de episcopul Vasile Moga, întrucât acesta era un adept al învățământului în limba slavonă. Din această cauză s-a iscat un conflict între cei doi, în urma căruia activitatea culturală a lui Gheorghe Lazăr avea să înceteze, interzicându-i-se tipărirea manualelor în limba română. Conflictul s-a amplificat, a urmat un proces disciplinar, iar la sfârșitul anului 1815, a fost destituit de către guvernatorul Transilvaniei, pus pe lista naționaliștilor „periculoși” și ținută sub observație de către autorităților

polițienești și chiar evacuat din locuința primită în cadrul școlii.

Revoltat de nedreptățile autorităților, dar sprijinit de fostul său învățător din sat, în 1816 a plecat în Țara Românească, unde a fost primit de logofeteasa Cantica Bărcăneasa ca învățător particular pentru fii săi. A lucrat ca inginer topograf pe moșia banului Constantin Bălăceanu care avea și atribuții privind coordonarea școlilor din Țara Românească. Împreună cu Iordache Golescu, Constantin Bălăceanu, Ioan Văcăreșcu și mitropolitul Dionisie a pus la punct un plan amplu de organizare a școlii pe trei grade, începând cu școala primară, apoi învățământul mediu și continuând cu învățământul superior. Datorită reputației de inginer și geometru pe care și-o câștigase în capitala țării, a avut șansa „să prezinte personal în Divanul cel mare al țării, în fața Domnitorului și în fața dascălilor de la Academia grecească din Schitul Măgureanului, planul său de organizare a unei Academii cu științe în limba română, cuprinzând școlari de la cei „de tot neștiutori”, până la matematicieni virtuozii, filozofi și juriști...” Divanului țării i-a trebuit aproape trei luni ca să-l aprobe, astfel că la 24 martie 1818 domnitorul Ioan Gh. Caragea a aprobat anafora Eforiei Școalelor, prin care este consfințită practic întemeierea primei școli superioare românești.

Școala Națională „Sfântul Sava” (Școala de inginerie hotarnică românească, Școala medie românească, „Academia cu științe”)

Activitatea de predare în limba română s-a deschis în august 1818, într-un local impropriu din centrul capitalei, la Sfântul Sava, pentru câțiva băieți de mici meseriași, târgoveți și dascăli. Din prima generație de elevi au făcut parte Petrache Poenaru - inventatorul stiloului, Theodor Pallady, Daniel Tomescu, Simion Marcovici. Programul de studii propus de Gheorghe Lazăr, căruia i s-au alăturat și cărturarii Eufrosin Poteca și Ion Eliade Rădulescu, se desfășura în patru trepte, ultima, cea superioară, incluzând dreptul și filosofia. Programul de învățământ realist a asigurat elevilor o pregătire multilaterală, a pregătit viitorii profesori români. Prin programul său școlar, Gheorghe Lazăr a impus învățământului românesc un caracter laic, teologia fiind prevăzută separat la cursurile de pregătire a preoților. Prioritate au avut discipline ca limba română, istoria națională (care figura pentru prima oară ca obiect de studiu) și matematica. A introdus discipline noi, precum geometria, filosofia, geografia, gramatica.

Gheorghe Lazăr a elaborat mai multe manuale prin care a contribuit la crearea terminologiei științifice și tehnice în limba română: „Aritmetica matematică” și „Trigonometria cea dreaptă” (trigonometria plană). Scriind noile manuale, prin traducerea sau compilarea celor utilizate în Europa, Gheorghe Lazăr a contribuit la crearea terminologiei științifice și tehnice în limba română. Termeni precum adunare, scădere, înmulțire, împărțire, latură, triunghi, sin, cosin, punct, linie, poligon, trapez au fost introduși de Gheorghe Lazăr și își păstrează forma și azi. Desigur, alți termeni au suferit schimbări radicale ori s-au pierdut în timp.

În scurt timp, instituția nou creată de Gheorghe Lazăr a devenit principalul centru de consolidare și difuzare a culturii românești. Eforturile pedagogului au început să rodească și să devină credibile într-o lume închistată în prejudecăți și inerții păgubitoare pentru progresul educației în Țara Românească.

„Lazăr a fost profesor la Sfântul Sava patru ani cu mare râvnă. El slujba sa niciodată nu și-a socotit-o drept o profesie, ci o chemare, o misiune. Avea vreo douăzeci de școlari reguțați; dar când făcea leție de filosofie, sala gemea de auditori...” (Ion Heliade Rădulescu)

În felul acesta, Gheorghe Lazăr a demonstrat că limba română poate fi folosită pentru a transmite cunoștințe de bază, cunoștințe ingineresti, dar și cunoștințe de filozofie, disciplină considerată, la vremea respectivă, piatra de încercare a unei limbi superioare care poate fi folosită în învățământul universitar.

Se poate considera că școala de la Sfântul Sava este cel mai vechi institut educațional din București cu predare în limba română, iar Gheorghe Lazăr un făuritor al acestuia, un patriot român, un vizionar, un răspânditor de cultură într-o epocă în care aceasta era accesibilă categoriilor sociale înstărite. Era o binecuvântare, o adevărată eliberare, o revoluție prin cultură. Un moment important din viața ilustrului pedagog a fost revoluția lui Tudor Vladimirescu din 1821, când s-a dedicat idealurilor revoluționare, împlicându-se ca inginer, împreună cu elevii săi, în construirea fortificațiilor taberei de la Cotroceni și în instruirea militară a pandurilor. Colaborarea sa cu revoluționarii a fost sancționată de autorități. Persecuțiile pe care a trebuit să le îndure și starea sănătății l-au determinat să se retragă pe meleagurile natale, unde se stinge din viață în 17 septembrie 1823, la numai 44 de ani.

In memoriam

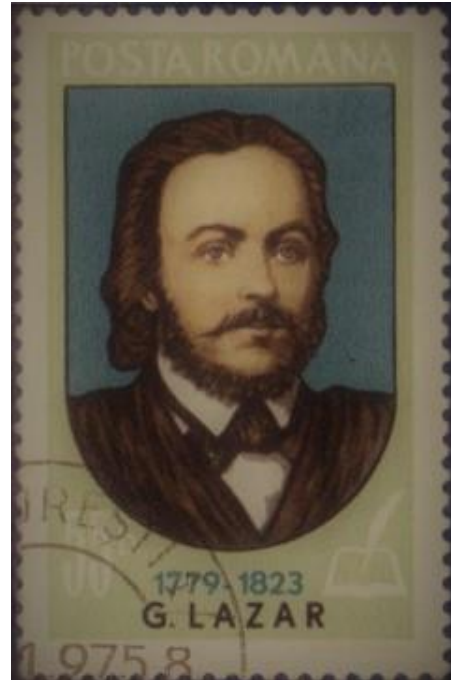
Gheorghe Lazăr a fost un dascăl devotat științei și fidel națiunii sale, dornic să vadă o românie instruită și prosperă. În semn de recunoaștere a meritelor sale, în localități din țară - Avrig, București, Sibiu - au fost amplasate statui. De asemenea, mai multe instituții de învățământ poartă numele ilustrului patriot și dascăl Gheorghe Lazăr, printre care: Colegiul Național „Gheorghe Lazăr” din București (întemeiat sub acest nume în anul 1860), Colegiul Național „Gheorghe Lazăr” din Sibiu (fostul liceu al iezuiților), Colegiul Național Pedagogic „Gheorghe Lazăr” din Cluj Napoca, Grupul Școlar „Gheorghe Lazăr” din Baia Mare etc.

În anul 1973 UNESCO a comemorat 150 de ani de la moartea lui Gheorghe Lazăr, invocându-se activitatea, viața și opera unuia dintre cei mai străluciți dascăli, deschizător de drumuri ai culturii române. În acest an se vor comemora 200 de ani.

La 9 octombrie 2007, deputații au adoptat proiectul de lege privind instituirea Zilei învățătorului în data de 5 iunie a fiecărui an, ziua nașterii marelui pedagog Gheorghe Lazăr. Această dată a fost stabilită prin Legea nr. 289/2007, manifestarea urmând a avea un caracter educațional, național, apolitic și cultural.

Bibliografie

1. Horia Plugaru, Gheorghe Lazăr - Întemeietorul învățământului modern românesc, 2014
2. Gabriel Năstase, In memoriam Gheorghe Lazăr - Fondatorul învățământului în limba română, 2017
3. Tomi Tohăneanu, Gheorghe Lazăr - Prima școală cu predare în limba română, 2017



**Prof. Nicolae Suci, Inspectoratul
Școlar Județean Sibiu**